

24. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації // Національна безпека і оборона. – 2004. - №7. – С.2-25.
25. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - №45. - С.434.
26. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - №36. - С.266.
27. Друкер П. Классические работы по менеджменту/П.Друкер. — М.: «Альпина Бизнес Букс», 2008. — 220 с.
28. Стасев В.В. Инновации в России: иллюзии или реальность/В.В.Стасев, Ю.А.Забродин, Е.А.Черных - Тула: ИПП «Гриф и К», 2006.-330 с.
29. Бубенко П. Почему тормозятся инновационные процессы в Украине?/ П. Бубенко, В.Гусев // Экономика Украины.-2009.-№6.-С.30-38
30. Райская Н. Государство, инновации и развитие экономики/ Н.Райская, Я.Сергиенко, А.Френкель //МЭМО, 2006.-№10.-С.27-33

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Л.І. Михайлишин, Тернопільський національний економічний університет

Характерною рисою світової економіки в третьому тисячолітті є зростаюча активність суб'єктів господарювання, державних структур і міжнародних організацій, що сприяє перетворенню процесу міжнародної економічної діяльності в цілісну систему взаємопов'язаних і взаємозалежних структур, об'єктивно зацікавлених в подальшому розвитку зовнішньоекономічних контактів.

Світова економіка в сучасних умовах представляє собою складну багатомірну систему, характеризуючи яку необхідно виділити її основу, підсистеми, регулюючі механізми взаємодії суб'єктів всередині системи, які утворюють підґрунтя здійснення міжнародної економічної діяльності.

Метою даної статті є дослідження теоретичних основ розвитку міжнародної економічної діяльності

Основою міжнародної економічної діяльності в світовій економіці є національні економіки, в рамках яких виробляються товари, послуги, об'єкти інтелектуальної власності, якими країни обмінюються в процесі міжнародної торгівлі.

В рамках сучасного світового господарства можна виділити такі підсистеми: [3]

- сфера міждержавних відносин;
- область діяльності ТНК;
- міжнародні економічні організації.

Сфера міждержавних відносин є достатньо традиційною, оскільки саме держави є основними суб'єктами міжнародної економічної діяльності, саме національні економіки слугують основними складовими системи міждержавних зв'язків. В теперішній час позиції держав в світовій економіці дещо послаблюються на користь двох інших складових системи.

Область діяльності ТНК за своїми масштабами дещо перевищує масштаби діяльності національних економік. За даними ООН, якщо в 70-х роках ХХ ст. в світі нараховувалось 7,3 тис. ТНК і 24 тис. філіалів, то на початку ХХІ ст. – 61 тис. материнських компаній, які контролювали близько 900 тис. дочірніх компаній і відділень за кордоном. Більше 40% активів 100 найбільших ТНК світу знаходяться поза країнами місцезнаходження материнських компаній. ТНК обумовлюють біля 40% світової торгівлі, створюють біля чверті світового ВВП, внутрішній обсяг діяльності ТНК становить майже 10 трлн. дол. США.

Позиції *міжнародних економічних організацій* посилились порівняно недавно, однак на сучасному етапі світогосподарського розвитку вони не лише опосередковують відносини між країнами і виступають регулюючою ланкою світової економічної системи, але й самі виступають повноправними суб'єктами міжнародних економічних відносин.

Дослідження міжнародної економічної діяльності передбачає аналіз поведінки суб'єктів світової економіки, які або безпосередньо приймають участь в даній діяльності, або формують зовнішнє середовище для її здійснення.

З макроекономічної точки зору суб'єктами міжнародної економічної діяльності виступають національні господарські комплекси і їх основні сектори. Кожен з них тією чи іншою мірою виявляється залученим до зовнішньоекономічної діяльності. Держава через свої спеціалізовані інститути намагається відповідним чином впливати на зміст міжнародної економічної діяльності, стимулюючи здійснення одних її видів і де-стимулюючи – інших.

З мікроекономічної точки зору досліджувати необхідно діяльність споживачів і виробників, які випускають товари, які незалежно від того, чи приймає участь підприємство в зовнішньоекономічній діяльності, є субститутами або компліментами по відношенню до товарів, що імпортуються.

Основною розвитку міжнародної економічної діяльності виступає *міжнародна торгівля*, яка представляє собою специфічну форму обміну продуктами праці між продавцями і покупцями різних країн, яка є вихідною формою світогосподарських зв'язків, з чого слідує, що:

по-перше, не обов'язково обмін продуктами праці має приймати форму торгівлі;

по-друге, за межі національної території переноситься тільки акт реалізації виробленого продукту, але не його створення;

по-третє, найбільш загальна класифікація продуктів праці передбачає виділення трьох груп, що мають принципові відмінності: товарів, послуг, прав інтелектуальної власності;

по-четверте, міжнародна торгівля утворює основу, на якій базується сукупність системи міжнародних економічних відносин.

Міжнародна торгівля є наслідком *міжнародного розподілу праці*, який представляє собою найвищий ступінь розвитку суспільного територіального розподілу праці, що спирається на стійку економічно вигідну спеціалізацію виробництва окремих країн на певних видах продукції.

Спеціалізуючись на виробництві певних видів продукції, національні економіки все більше набувають особливих, специфічних рис. Разом з тим, одночасно із зростанням відокремленості, країни, включені до системи міжнародного розподілу праці, мають потребу у взаємодії, що посилюється. Відмінності між країнами породжують взаємодоповнюваність (компліментарність) окремих національних економік. Чим глибшою є спеціалізація, тим більшою мірою держави потребують взаємної підтримки для забезпечення умов нормального відтворювального процесу.

З цього витікає, що розвиток міжнародної торгівлі та інших форм зовнішньоекономічних зв'язків сприяє узгодженню інтересів учасників всесвітнього господарства, пом'якшенню існуючих між ними протиріч. З іншого боку, включення кожної окремої національної економіки до системи міжнародного розподілу праці збільшує її залежність від інших учасників світового господарства і відповідно – її вразливість щодо зовнішніх чинників. Отже, створюються передумови загострення протиріч і виникнення конфліктів між суб'єктами світогосподарської системи. При цьому вказані тенденції діють одночасно.

До системи чинників, які обумовлюють формування міжнародного розподілу праці, можна віднести такі:

- 1) природно-географічні відмінності;
- 2) природно-кліматичні умови, наявність природних ресурсів;
- 3) соціально-економічні умови: рівень економічного розвитку;
- 4) особливості предметної, подетальної і технологічної спеціалізації виробництва.

Початок теоретичним дослідженням розвитку міжнародної торгівлі поклали представники *меркантилізму* (Г.Скаруффі, У.Стаффорд, А.Монкретьєн та ін), які вважали, що сукупний обсяг світового суспільного багатства є фіксованою величиною, зростання якої є неможливим на осяжну перспективу. Разом з тим, стосовно окремих країн, ситуація істотно відрізняється: в результаті здійснення зовнішньоторговельних операцій відбувається міжкраїновий перерозподіл світового суспільного багатства, в результаті якого одні держави стають абсолютно і відносно багатшими, а інші – біднішими.

При цьому, на думку меркантилістів, по-перше, збагачення одних держав відбувається за рахунок зменшення добробуту інших, по-друге, шанси країни збільшити рівень добробуту є тим вищими, чим більш активну і цілеспрямовану зовнішньоторгову політику держава проводить.

Основні положення меркантилізму були піддані критиці А.Смітом в рамках *теорії абсолютних переваг*. А.Сміт стверджував, що країни володіють різними кількісними і якісними факторами виробництва (щільність населення, кваліфікація робочої сили, клімат, родючість ґрунтів, запаси природних ресурсів, машин, обладнання і т.д.), які мають, як правило, достатньо стійкий, тривалий характер, що пов'язано з відносно низькою міжнародною мобільністю багатьох факторів виробництва. Тому необхідні для випуску одних і тих же товарів витрати будуть в різних країнах різними. Тобто мова йде про наявність *абсолютних переваг*, коли країна може здійснювати виробництво певного товару з меншими витратами, тобто використовуючи меншу кількість ресурсів, ніж її потенційні зовнішньоторговельні партнери. Саме на виробництві таких товарів слід спеціалізуватись, продаючи їх надлишки по каналах міжнародної торгівлі в обмін на продукцію, випуск якої в країні не здійснюється.

Таким чином, в результаті встановлення торгівельних зв'язків між державами будь-яка з них отримує переваги: або через отримання в своє розпорядження тих товарів, які вона самостійно не в змозі виробляти, або через придбання зарубіжної продукції за цінами, нижчими, ні у вітчизняних виробників.

Крім того, А.Сміт наголошував на необхідності фритредерства – політики, що передбачає мінімальну державну інтервенцію в господарський процес.

Разом з тим, незважаючи на те, що теорія А.Сміта мала очевидні переваги у порівнянні з меркантилізмом, їх притаманні певні обмеження. По-перше, вона здатна пояснити лише частину зовнішньоторговельних потоків. По-друге, дана теорія досліджує взаємодію країн з приблизно однаковим рівнем економічного розвитку. Якщо ж держави істотно розрізняються за рівнем економічного розвитку, то теорія абсолютних переваг щодо них застосовуватись не може. Крім того, А.Сміт не враховував можливу існуючу протилежність інтересів суб'єктів міжнародної торгівлі.

Відмінності в рівнях економічного розвитку країн врахував Д.Рікардо в *теорії відносних переваг*. Відносні переваги мають місце у тому випадку, коли країна може здійснювати виробництво даного товару з меншими альтернативними витратами.

Якщо країна намагається отримати вигоду від участі в міжнародній торгівлі, то їй слід спеціалізуватись на виробництві і експорті тих товарів, за якими вона має порівняльні переваги. Навіть для країн, які знаходяться на різних ступенях економічного розвитку, торгівля може бути взаємовигідною, якщо кожна з них буде спеціалізуватись на виробництві і, відповідно, на експорті того товару, за яким вона має порівняно більш низькі альтернативні витрати.

Розвиток теорія відносних переваг отримала в працях Дж. Ст. Мілля, який зробив висновок, що в основі ціноутворення має лежати закон попиту і пропозиції, дія якого веде до формування «міжнародної вартості», на основі якої доходи від сумарного експорту кожної країни дозволяють покривати витрати на імпорт.

К.Маркс розвинув ту частину теорії Д.Рікардо, що стосувалась трудової теорії вартості, відповідно до якої людська праця є єдиним джерелом створення вартості і відповідно – суспільного багатства. К.Маркс обґрунтував, що вартість створюється не тільки працею (робочою силою), а й іншими факторами виробництва, до яких належать капітал і земля (*теорія факторів виробництва*).

Ситуацію декількох різнорідних факторів виробництва, якими наділені окремо взяті національні економіки в різних пропорціях, досліджували Е.Хекшер і Б.Олін. Відповідно до *концепції Хекшера – Оліна*, країна буде мати свої порівняльні переваги по тих товарах, у виробництві яких ключову роль відіграють фактори, наявні у неї у відносному надлишку. Необхідно підкреслити, що різнорідність факторів виробництва не протирічить теорії порівняльних переваг. Якщо ж держави наділені в різному обсязі лише окремими факторами виробництва, а не їх повним комплексом, то варіант розподілення порівняльних переваг, що передбачає наявність передумов для взаємовигідної торгівлі, може виглядати ще більш переконливо.

Г.Хеберлер в роботі «Теорія міжнародної торгівлі і її використання в комерційній політиці» вперше використав принцип уповільнення віддачі, відповідно до якого по мірі перерозподілу ресурсів між галузями змінюються так звані технологічні коефіцієнти заміни і альтернативні витрати, стосовно аналізу зовнішньоторговельних зв'язків. У поєднання з теорією факторів виробництва це дозволило Г.Хеберлеру запропонувати *концепцію межі виробничих можливостей*.

В 1954р. В.Леонт'єв здійснив спробу перевірити теорію Хекшера – Оліна на основі розрахунку повних витрат праці і капіталу на експорт і імпорт США, які вважались капіталонадлишковою країною. Передбачалось, що США експортують капіталомісткі товари, а імпортують – трудомісткі. Результат, який виявився зворотним, отримав назву «парадоксу Леонт'єва» - виявилось, що відносний надлишок капіталу США не відображається на американській зовнішній торгівлі. США експортували більш трудомістку і менш капіталомістку продукцію, ніж імпортували. Леонт'єв запропонував пояснення даного парадоксу на основі теорії порівняльних переваг, відповідно до якого фактор праці, що входить до американського імпорту, є більш продуктивним у порівнянні з фактором праці торговельних партнерів США, що пояснюється більш високою кваліфікацією американських робітників. На основі викладеного виникла *модель «кваліфікації робочої сили»*, відповідно до якої кваліфікована і некваліфікована праця представляють собою два різних фактори виробництва.

Починаючи з другої половини ХХ ст., акцент в дослідженнях міжнародної торгівлі закономірно переміщується на НТП, оскільки в товарній структурі експорту країн з розвинутою економікою зростає частка наукоємної високотехнологічної продукції. Експорт даної продукції надає найвищу ефективність і рентабельність як з макроекономічної точки зору, так і на рівні окремо взятих підприємств. За цих умов формується так званий *технологічний напрямок* в теорії міжнародної торгівлі.

На відміну від теорії Хекшера – Оліна, технологічна школа пов'язує основні переваги з монопольною позицією фірми (країни), що є новатором на міжнародному ринку. Нова оптимальна стратегія передбачає випуск і експорт продукції, яка є не більш дешевою, а необхідною, і яку поки ніхто більш не виробляє.

Введення в аналіз міжнародної торгівлі різнорідних факторів виробництва зумовило необхідність дослідження питання щодо впливу розвитку зовнішньоторговельних зв'язків на розподіл і перерозподіл доходів, які отримують власники цих факторів. В результаті дослідження цієї проблеми було сформульовано теорему Стопера – Самуельсона, Хекшера – Оліна – Самуельсона, Самуельсона – Джонса.

Відповідно до *теорему Стопера – Самуельсона*, міжнародна торгівля веде до зростання ціни фактора, що більш інтенсивно використовується для виробництва товару, ціна якого зростає, і зниженню ціни фактора, що більш інтенсивно використовується для виробництва товару, ціна якого падає.

Відповідно до *теорему Хекшера - Оліна – Самуельсона*, міжнародна торгівля приводить до вирівнювання абсолютних і відносних цін на гомогенні фактори виробництва в країнах, що торгують.

У відповідності до *теорему Самуельсона - Джонса*, в результаті торгівлі збільшуються доходи власників виробництва, специфічного для експортних галузей, і скорочуються доходи власників фактора, специфічного для галузей, які конкурують з імпортом.

Нова теорія торгівлі (П.Кругман) отримала розвитку в останні десятиріччя ХХ ст. як наслідок того, що в рамках традиційної парадигми неможливо було надати переконливе трактування причин і закономірностей формування сучасних зовнішньоторговельних потоків. П.Кругман акцентує увагу на все більшому розповсюдженні внутрішньогалузевої торгівлі, на тому, що в багатьох країнах, які активно торгують між собою, структура і характерів факторів виробництва є близькими. Для того, щоб пояснити дане явище, вчений спирається на ефект економії масштабу, механізму монополістичної конкуренції, враховує вплив неекономічних факторів.

Розвиток теорії порівняльних переваг протягом ХХ ст. дозволив виявити як додаткові чинники, що сприяють встановленню зовнішньоторговельних відносин між країнами, так і причини, що обмежують масштаби міжнародної торгівлі.

До чинників, що сприяють встановленню зовнішньоторговельних відносин між країнами, належать такі:

- ефект економії масштабу;
- стимулювання конкуренції;
- торгівля як «локомотив розвитку»;
- національні відмінності у попиті.

В розрахунку на *ефект економії масштабу* країна може почати нарощувати випуск певного виду виробів, виробляючи їх в обсягах, що набагато перевищують внутрішні потреби, і спрямовуючи надлишки в канали міжнародної торгівлі. При цьому може спостерігатись внутрішня (збільшення обсягу випуску, який забезпечується незмінною кількістю підприємств, що розширюють свою діяльність) і зовнішня (додаткова продукція створюється в результаті збільшення кількості функціонуючих підприємств) економія масштабу.

Обидва зазначених варіанти призводять до зниження собівартості продукції, що, в свою чергу, буде сприяти формуванню порівняльних переваг. Даний чинник має найбільш суттєве значення для малих країн, внутрішній ринок яких є не настільки великим, щоб забезпечувати достатні умови для розвитку крупномасштабного виробництва.

Стимулювання конкуренції у більшості випадків здійснює позитивний вплив на стан національної економіки, змушуючи виробників підвищувати якість продукції, що виробляється, оновлювати асортимент, зменшувати виробничі витрати. Метою створення і підтримки на належному рівні конкурентних умов відповідні органи державного управління контролюють процеси злиттів і поглинань, регулюють діяльність природних монополій і т.п.

Досягненню зазначеної мети може сприяти також міжнародна торгівля, незалежно від того, експорті або імпорту зовнішньоторговельні операції отримують розвиток. Вітчизняні суб'єкти господарювання є вимушеними взаємодіяти з конкурентами, кількість яких може зростати.

Про роль *торгівлі як «локомотиву розвитку»* свідчить залежність надходжень до бюджету від суми експортної виручки. Отримані кошти, в свою чергу, будуть стимулювати зростання господарської активності в інших галузях народного господарства. За умов проведення відповідної економічної політики вони можуть частково акумулюватись в державному бюджеті і спрямовуватись на модернізацію стратегічно важливих галузей або вирішення інших пріоритетних завдань.

Національні відмінності в попиті зумовлюють галузеву спрямованість розвитку міжнародної торгівлі і відповідно – галузей національних економік.

До чинників, що стримують розвиток міжнародної торгівлі, налужать такі:

- вплив міжнародної торгівлі на ціни факторів виробництва;
- зростання альтернативних витрат;
- транспортні витрати;
- міжнародна мобільність факторів виробництва;
- використання елементів протекціоністської політики.

Сумарно дія зазначених чинників призводить до того, що національні економіки, для яких є характерними максимальний ступінь спеціалізації і як наслідок – монокультурний експорт, як правило, належать до числа найменш розвинутих країн сучасного світу.

Вплив міжнародної торгівлі на ціни факторів виробництва виникає внаслідок того, що не всі країни наділені факторами виробництва рівною мірою. В результаті створюються важливі передумови для формування системи міжнародного розподілу праці і встановлення між країнами взаємовигідних зовнішньоторгових зв'язків.

Крім того, спеціалізація, що базується на міжкраїнових відмінностях у забезпеченості факторами виробництва, призводить до розвитку міжнародної торгівлі. Однак остання по досягненні певного рівня буде, в свою чергу, сприяти поступовому вирівнюванню цін факторів виробництва і, відповідно – скороченню вказаних відмінностей.

Міжнародна торгівля, формуючись на основі порівняльних переваг і міжкраїнового розподілу праці, по досягненні певного рівня створює ситуацію, коли *зростання альтернативних витрат* нівелює наявність порівняльних переваг. За цих умов подальший розвиток зовнішньоторгових зв'язків перестає приносити вигоди країнам-учасникам, стає збитковим.

Значення *транспортних витрат* як чинника, що стримує розвиток торгівлі, може бути більшим за значення наявності порівняльної переваги. Такі витрати дійсно здатні вплинути на встановлення меж спеціалізації і торгівлі, роблячи певну частину зовнішньоторгових операцій менш вигідними у порівнянні з виробництвом відповідної продукції всередині країни.

Разом з тим, для прикордонних територій зовнішньоторгові операції можуть, саме внаслідок економії на транспортних витратах, бути стимулюючим чинником.

Значення *міжнародної мобільності факторів виробництва* підтверджується тим, що ряд чинників (зарубіжне інвестування, міжнародна міграція робочої сили тощо) можуть виступати у якості доцільної альтернативи експорту (імпорту) готової продукції.

Той факт, що певні види зовнішньоекономічної діяльності є субститутами, має значення, перш за все, для короткострокової перспективи. Зі зростанням проміжку часу проявляється компліментарна природа чинників, коли зовнішня торгівля створює додаткові передумови для зарубіжного інвестування, переплітається з ним і, в

свою чергу, отримує нові імпульси для розвитку в результаті міжнародної інвестиційної активності. Аналогічним чином можна говорити про компліментарність міграції робочої сили і міжнародної торгівлі послугами.

В сучасних світогосподарських умовах практично всі країни світу застосовують *заходи протекціонізму* в процесі регулювання зовнішньоекономічної діяльності. З певним спрощенням можна сказати, що протекціоністська політика, перш за все, спрямована на обмеження імпорту, що само по собі обмежує зовнішню торгівлю.

Таким чином, викладені положення становлять теоретико-методологічну основу дослідження розвитку міжнародної економічної діяльності через розвиток міжнародної торгівлі і зумовлюють необхідність подальшого дослідження МЕД через форми співпраці держав між собою.

РЕЗЮМЕ

Целью данной статьи является исследование теоретических основ развития международной экономической деятельности.

РЕЗЮМЕ

Метою даної статті є дослідження теоретичних основ розвитку міжнародної економічної діяльності.

SUMMARY

The purpose of given article is research of theoretical bases of development of the international economic activities.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХІ столітті: (теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів) В.Л. Андрущенко. – Л.: Каменяр, 2000 – 303 с.
2. Корниенко О.В. Мировая экономика. – Спб.: Питер, 2009. – 256с.
3. Світова економіка: підручник для студ. вузів за спец. «Міжнар. економіка» /А.С. Філіпенко, О.І. Рогач, О.І. Шнирков та ін. – К.:Либідь, 2000. – 582 с.
4. Фомишин С.В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий. – Херсон: Олдт-плюс, 2002. – 560с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОРТОВИХ КОМПЛЕКСІВ РЕГІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ

І.М. Колеснік, начальник СМТЗ ДП Бердянського державного торговельного порту, к.е.н.

І. Вступ України в міжнародні транспортні організації і структури, ратифікація ряду міжнародних угод, конвенцій та інших документів з питань транспортних систем і перевезень стало першим кроком, з якого почалася інтеграція транспортно-дорожнього комплексу України в міжнародну транспортну систему.

Розвиток ринкових відносин в Україні, перетворення, що мають місце в її економіці в зв'язку зі змінами форм власності в багатьох галузях народного господарства, вимагають вирішення важливих проблем у сфері управління розвитком і функціонуванням підприємств. Це стосується, у першу чергу, необхідності посилення ролі економічних методів господарювання, використання нових методичних підходів в організації, плануванні, прийнятті управлінських рішень в умовах ринкових відносин у портах.

Тому, в даний час є актуальною розробка науково-методичних основ управління розвитком і використанням виробничих потужностей портів комплексів на рівні регіонів, маючи на увазі підвищення ефективності використання промислового потенціалу регіонів за рахунок застосування гнучкого менеджменту, поліпшення територіальної організації, упровадження заходів інноваційного характеру, розвитку логістичного аспекту виробництва та спеціалізації підприємств.

Процес роздержавлення майна, формування на його основі нових економічних відносин дозволить провести демонополізацію економіки галузі й створити нормальне конкурентне середовище. Але морський транспорт має свою специфіку, тому необхідний диференційований підхід до об'єктів роздержавлення.

Попит на послуги транспорту багато в чому залежить від розвитку наявних у регіоні видів транспорту, ступеня їхньої інтеграції в єдину систему, рівня тарифів за видами транспорту, асортименту і якості послуг, наданих можливим клієнтам. Питома вага транспортних послуг з розвитком ринкової економіки та її інфраструктури, як правило, зростає, і це характерно практично для всіх країн.

Робота в даному аспекті пов'язана з Урядовою програмою економічного і соціального розвитку України до 2010р., Концепцією розвитку морського і річкового транспорту України до 2010р. з урахуванням основних напрямків, Програмою соціально-економічного розвитку морських торговельних портів України до 2010р., затвердженої Колегією Міністрів від 18.02.02, Указом Президента України від 25.05.01р. "Про прийняття Концепції державної регіональної політики", "Стратегією розвитку морських портів України на період до 2015 року", що затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 липня 2008 р. N 1051-р.

У процесі дослідження автори спиралися на наукові розробки вітчизняних і закордонних учених щодо макроекономічних, галузевих та інноваційних аспектів формування регіональної політики і розвитку